

"Matrodidactes". Educació i pedagogies en veu de dona.

Àngel Pascual Martín

Introducció

A les *Vides dels filòsofs*, escrites per Diògenes Laerci (s. III dC), l'adjectiu 'matrodidacta' (en grec 'μητροδιδάκτος') s'atribueix a Aristip de Cirene —net de l'homònim seguidor de Sòcrates i fundador de l'escola cirenaica— per referir que hauria estat 'instruït' o 'ensenyat', això és, que hauria estat 'aprenent' o 'deixeble' ('διδάκτός') de la seva 'mare' ('μήτηρ'), Areta de Cirene. Amb el sobrenom s'indica que el jove s'hauria format, no gensmenys que en filosofia!, de la mà del magisteri matern.

Més enllà de l'originalitat del terme 'matrodidacta', el de Diògenes no és sortosament ni la primera ni l'única evidència de què disposem que testimonii el protagonisme de la dona en la tradició intel·lectual d'Occident i en la producció i transmissió dels sabers que li serien propis. Fins a tal punt és així, que almenys avui som nosaltres els qui ens veiem en la situació, com Aristip, de fer-nos-en aprenents, d'instruir-nos per elles, de fer-nos-en deixebles.

Seguir el magisteri que pel que fa a l'educació i la pedagogia ens han llegat algunes figures femenines al llarg de la història, a la vegada que demostrar que la història de l'educació i la pedagogia pot ser explicada des del protagonisme que hi han jugat les dones, com a mestres, però també com a eventuais alumnes, és el que es proposa aquesta assignatura. Amb aquest doble objectiu, ens proposem doncs resseguir l'obra i el pensament d'algunes autores que han estat cabdals en la configuració de la tradició pedagògica occidental i del fenomen i la qüestió del gènere en la mateixa.

Objectius

- Reconèixer i comprendre alguns dels grans ideals formatius de la cultura occidental que han estat protagonitzats per dones.
- Conèixer l'origen i el desenvolupament històric de les grans institucions educatives occidentals i interpretar-les a la llum del context cultural, intel·lectual, polític i social, atenent a les desigualtats de gènere que les han marcades.
- Llegir i interpretar idees a partir de textos clàssics de la pedagogia.
- Formular-se preguntes, argumentar i discutir al voltant de les grans qüestions de la pedagogia.
- Reflexionar sobre les pròpies experiències pedagògiques a partir de la recepció de les vides literàries reflectides en els textos.

Programa

1. Presentació. Feminitat i tradició, a propòsit d'Adriana Cavarero
2. Martha Nussbaum per un renovat cultiu de la humanitat
3. Educació liberal i la paradoxa educativa republicana segons Eva Brann
4. *La crisi en l'educació* segons Hannah Arendt
5. Pragmatisme, democràcia i escola progressista. Sobre Jane Addams y Evelyn Dewey
6. Simone de Beauvoir, existencialisme i formació d'*El segon sexe*.
7. Educació sexual, amor lliure i eugenèsia. De Margaret Sanger a Emma Goldman
8. Comunisme, educació de la joventut i instrucció politècnica a Nadejda Krúpskaia
9. La querella sobre l'estudi de les dones i altres estereotips de gènere a Christine de Pizan
10. Amor, consolació i estudis superiors a les *Lletres* d'Abelard i Heloïsa
11. Lliçons morals per ser útil al món i plaent a Déu, de Duoda al seu fill
12. 'Deixar el teler per donar-se una educació': Hipàrquia de Maronea i la desvergonya antisocial cínica
13. Una educació igual a la dels homes a l'Estat ideal del fill de Perictione
14. Una dona entre Set Savis. Cleobulina o la pedagogia de l'enigma i el saber gnòmic
15. Safo i la lírica de l'homoerotisme lèsbic com a ideal formatiu

Metodologia

La duració de l'assignatura és de trenta hores distribuïdes en quinze sessions de dues hores. Totes les sessions seran presencials. El tutor facilitarà i presentarà en la primera sessió un dossier de lectures, amb fragments dels clàssics escollits, per a la resta de sessions. En les sessions ordinàries es comentarà el fragment literari escollit amb la participació dels estudiants, i s'exposarà, amb suport audiovisual, el transfons històrico-pedagògic de l'autor, del text i/o de l'acció relatada. Per cadascun dels temes, i per tal de facilitar el seguiment i el recordatori per part dels estudiants, s'aportarà una fitxa amb l'índex de qüestions tractades.

Bibliografia

El professor prepararà un dossier amb els passatges de cadascuna de les obres clàssiques que són objecte de comentari en cadascuna de les lliçons. En qualsevol cas, totes elles compten amb nombroses traduccions i edicions. Els alumnes poden fer ús d'elles en qualsevol llengua i edició.

Bibliografia Secundària

- Abbagnano, N. & Visalberghi, A. (1964) *Historia de la pedagogía*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.
- Monroe, P. (1932) *Historia de la Pedagogía*. Madrid: Espasa Calpe.
- Iyanga Pendi, A. (1984) *La educación de la mujer en la Historia*. Valencia: Escuela de Formación del Profesorado de E.G.B.

A banda d'aquests, s'anirà afegint la bibliografia de cada apartat al llarg del curs.

